



Ahaa! – kirjasto aikuisten lukutaidon tukena

Loppuraportti

Jaana Märsynaho ja Mikko Paajala
Oulun kaupunginkirjasto
Anna Kippola
Raahen kaupunginkirjasto
25.6.2025

1. Johdanto	2
2. Hankkeen toimintaympäristö ja talous	2
2.1. Tavoitteet ja toimintasuunnitelma	2
2.2. Talous	4
3. Hankkeen toteutus	4
3.1. Hankkeen aikataulu, ohjausryhmä ja hanketyöntekijä	4
3.2. Verkostoituminen ja hankkeen yhteistyökumppanit	5
3.3. Hankkeen toimintamuodot	6
3.3.1. Lukemisen ja oppimisen saavutettavuus: Oppimisen olohuone	6
3.3.2. Erityisryhmät ja yhteisöt	7
3.3.3. Työelämä: ammattilaiset ja opiskelijat	9
3.3.4. Pop up -kirjastot ja yleisötaphtumat	10
3.3.5. Hankkeen toiminnot Raahessa	11
4. Hankkeen tulokset	12
4.1. Hankkeen seurannan mittarit	12
4.2. Tiedotusmateriaali ja medianäkyvyys	12
4.3. Toimintamalli jatkossa	13
5. Yhteenveto	14
6. Lähteet	15

Liitteet:

Hankkeen posterit

Tukea lukemiseen kirjastosta -juliste

1. Johdanto

”Jokaisella on oikeus lukutaitoon ja jatkuvaan oppimiseen”, todetaan [kansallisessa lukutaitostrategiassa 2030](#), jossa korostetaan kaikkien Suomessa asuvien monilukutaidon yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa. Ihmisen hyvinvoinnin oleellisena perustana on lukutaito, joka mahdollistaa yhteiskunnan täysivaltaisen jäsenyyden, mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa itseään koskeviin asioihin. Lukutaitoinen ihminen pystyy ymmärtämään itseään ja tekemään itsensä ymmärretyksi ja näkyväksi osaksi yhteiskuntaa. Myös Suomen perustuslaissa todetaan, että jokaisella suomalaisella täytyy olla ”yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä”.

Ahaa! – kirjasto aikuisten lukutaidon tukena -hanke keskittyi aikuisten monilukutaidon tukemiseen. Sen tavoitteena oli kehittää kirjaston palveluja yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, jotta aikuiset, jotka tarvitsevat tukea lukutaidossaan, saivat tarvitsemaansa apua. Miten kirjasto voi tukea sellaisia aikuisia, joiden lukutaidon puutteet vaikeuttavat arjessa selviytymistä? Etenkin sellaisten aikuisten tavoittaminen on haasteellista, jotka eivät käytä kirjaston palveluja tai joiden äidinkieli ei ole suomi ja/tai joita ei tavoiteta minkään yhteisön kautta.

Lukutaitoa tarvitaan monenlaisten arkisten asioiden hoitamisessa: mm. työpaikan hakemisessa, viranomaisten kanssa toimimisessa ja ohjeiden tai käyttösääntöjen ymmärtämisessä. Monipuolista lukutaitoa tarvitaan yhä enenevässä määrin myös erottamaan valheellinen informaatio oikeasta informaatiosta. Miten tunnistaa vaikuttamisen keinoja ja tiedostaa niiden vaikutus omaan ajatteluun ja mielipiteisiin?

Lukutaito ja kyky oppia ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa: lukutaito mahdollistaa oppimisen. Oppimisvaikeuksista yleisin on lukuvaikeus eli lukemisen ja kirjoittamisen erityisvaikeus, mutta monet muutkin tekijät, kuten henkinen jaksaminen, tarkkaavuuden ja keskittymisen vaikeudet, kielitaito, motivaatio tai ulkopuolisuuden kokemus, vaikuttavat oppimiseen ja lukemiseen. Lukemisen vaikeudet ovat usein myös kasautuneita. Jos lukemisen sujuvuus on heikentynyt, se vaikuttaa luetun ymmärtämiseen ja sitä kautta motivaatio voi laskea. Kun vaikeudet kertyvät, ne voivat muodostaa itseään vahvistavan kehän, jossa oppimisen haasteet lisääntyvät vaikuttaen esimerkiksi itseluottamukseen ja elämänhallintaan.

2. Hankkeen toimintaympäristö ja talous

2.1. Tavoitteet ja toimintasuunnitelma

Ahaa! – kirjasto aikuisten lukutaidon tukena -hankkeen tavoitteena oli sellaisten palveluiden kehittäminen, jotka tukevat aikuisten monilukutaitoa. Hankkeessa pureuduttiin aikuisten monilukutaidon ytimeen ja kehitettiin kirjaston palveluja aikuisille, joiden monilukutaito vaatii tsemppiä tai tukea. Kehittämistyötä tehtiin moniammatillisesti ja yhdessä muiden toimijoiden sekä kohderyhmien kanssa. Ikäihmiset rajattiin hankkeen ulkopuolelle, koska hanke keskittyi työikäisen väestön lukutaidon vahvistamiseen, mikä tukee suoraan työllistymistä, kouluttautumista ja arjessa selviytymistä. Hanke toteutettiin aikavälillä 1.4.2023 - 30.6.2025.

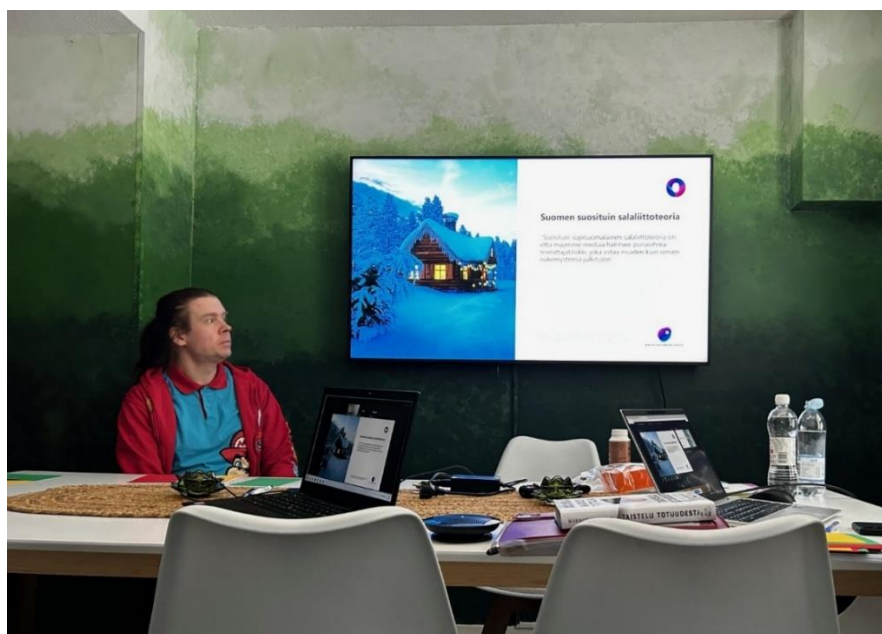
Hankkeeseen perustettiin ohjausryhmä, jonka vakinaisina jäseninä toimivat Oulun ja Raahen kaupunginkirjastojen ja yhteistyökumppaneiden edustajat. Palkattiin hanketyöntekijä 12 kuukaudeksi. Käynnistysvaiheessa otettiin selvää, millaisia toimintatapoja muissa kirjastoissa on, ja kartoitettiin, mitä hankkeen

25.6.2025

tavoitteita tukevia palveluja Oulun ja Raahen kaupunginkirjastot jo tarjoavat. Toimintaa rakennettiin siis jo aiemmin tehdyn työn päälle.

Niin ikään hankkeen tavoitteena oli vahvistaa kirjaston henkilökunnan osaamista liittyen aikuisten lukutaitoon ja sen tukemiseen. Tarkoituksena ei ollut, että hankkeessa kehitetyt toiminnot jäisivät vain hankkeen aikaisiksi, vaan ne olisivat toteutettavissa pysyvänä osana Oulun ja Raahen kaupunginkirjastojen palveluja. Näiden toimintojen kautta kirjaston lukutaitotyö tulee näkyväksi, mikä on tärkeää, sillä yhä edelleen kirjastoissa tehtävää monipuolista työtä tunnetaan verrattain huonosti.

Ahaa!-hankkeen kanssa samaan aikaan Oulun kaupunginkirjastossa oli käynnissä myös Jäljillä-hanke, jonka senkin tavoitteena oli monilukutaidon tukeminen ja kehittäminen. Jäljillä-hankkeessa luotiin yhtenäinen konsepti digi- ja mediataitojen edistämiseen, koulutettiin henkilökuntaa ja tuotettiin käytännönläheistä sisältöä kirjastonkäytöstä, tiedonhausta ja mediataidoista. Hankkeet tekivät useaan otteeseen yhteistyötä: oltiin yhdessä mm. Ammattikorkeakoulun kohtaamiskahveilla ja Jäljillä-hankkeen työntekijä vieraili Lukupönnkä-ryhmässä digi- ja mediataitoihin liittyvillä teemoilla.



Lukupönnkän 5.3.2025 aiheena olivat salaliittoteoriat ja nettihuijaukset.

2.2. Talous

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto myönsi hankkeelle kirjastotoiminnan kehittämisavustusta 50 000 euroa, mikä oli 80 % hankkeen kokonaiskustannuksista. Oulun ja Raahen kaupunginkirjastojen omarahoitusosuus koostui henkilökunnan hankkeeseen käyttämästä työajasta. Hankkeen työntekijä teki 52 % työaikaa.

Hankeen toteutunut budjetti	
Avi:lta saatu rahoitus	50 000 €
Omarahoitus	14.302,46 €
Kustannukset	
Henkilöstökulut	55 266,03 €
Matka- ja kuljetuskustannukset	755,75 €
Aineet, tarvikkeet, tavarat	1569,99 €
Palveluiden osto	6243,55 €
Muut vuokrat, leasingkustannukset	508,66 €

3. Hankkeen toteutus

3.1. Hankkeen aikataulu, ohjausryhmä ja hanketyöntekijä

Hankkeeseen palkattiin kirjastonhoitaja Jaana Märsynaho ajalle 1.9.2023–30.4.2025.

Hankkeeseen muodostettiin ohjausryhmä, johon kuuluivat Jaana Märsynahon lisäksi Oulun kaupunginkirjastosta palvelupäällikkö Mervi Vaara (pj., siht.), kirjastopalvelujohtaja Jouni Pääkkölä, kirjastonhoitajat Anne Vesala ja Outi Lintula sekä informaattikko Reija Loukusa-Ahonen. Mikko Paajala tuli ohjausryhmään lokakuussa 2025 Mervi Vaaran tilalle. Raahen kaupunginkirjastosta ohjausryhmään kuuluivat palvelupäällikkö Arja Nevala ja erikoiskirjastonhoitaja Anna Kippola. Ohjausryhmään kuuluivat myös Heli Turja Erilaisten oppijoiden liitto ry:sta, Helena Nykänen Pohjoisen moninaiset oppijat ry:sta (POMO) sekä Marjo Huotari Raahen Psykke ry:sta. Ohjausryhmä kokoontui yhteensä 12 kertaa.

Myös muut Oulun ja Raahen kaupunginkirjaston työntekijät osallistuivat hankkeen toimintaan ja aikuisten lukutaitotyön kehittämiseen. Oulun ja Raahen kaupunginkirjastojen palveluita kehitettiin tasavertaisesti siten, että toiminnot ovat tarkoituksenmukaisia toimintaympäristö huomioon ottaen.

25.6.2025

3.2. Verkostoituminen ja hankkeen yhteistyökumppanit

Hanketyö aloitettiin kartoittamalla tahoja, joiden kautta kohderyhmän ihmiset olisivat helposti ja luontevasti tavoitettavissa. Lisäksi selvitettiin, minkä tahojen kanssa kirjastolla on jo ollut yhteistyötä. Hankkeessa tehtiin aiesopimukset Raahen kaupunginkirjaston, Pohjoisen moninaiset oppijat ry:n (EO-liiton paikallisyhdistys) sekä Raahen Psyyke ry:n kanssa.

Muiksi yhteistyökumppaneiksi valikoituivat seuraavat tahot. Näihin toimijoihin oli joko entuudestaan yhteyksiä, he toimivat samantyyppisen kohderyhmän parissa ja/tai he olivat kiinnostuneita yhteistyöstä kirjaston kanssa.

- Elämänkaariverkostot (kaupungin ja järjestöjen yhteistyö)
- Hyvän mielen talo
- Kehitysvammaisten tukiliitto / Oulun kehitysvammaisten tukiyhdistys
- Kestävän kehityksen keskus / Kestävä elämä -hanke
- Nuorten ystävät / Klubitalo Pönnä
- OAMK
- ODL: Merke 2 ja Työpajoilta työelämään -hankkeet
- Invalidiliitto / Oulun Invalidien Yhdistys
- Oulun kaupunki / Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Oulun kaupunki / Yhteisötoiminta
- Oppimisen olohuone -verkosto
- Pohjois-Pohjanmaan työhönvalmennuksen verkosto
- Saavutettavuuskirjasto CELIA
- Suomen CP-liitto
- TE-palvelut

Hankkeessa verkostoiduttiin myös muiden vastaavaa kehittämistyötä tekevien kirjastohankkeiden kanssa ja järjestettiin kaksi etävertaistapaamista aikuisten lukutaitotyötä tekevien kirjastolaisten kesken. Tapaamisissa olivat Oulun kaupunginkirjaston lisäksi mukana

- Tuusulan kirjasto: [Sana haltuun – lukutaito työhaun tukena](#)
- Kouvolan kaupunginkirjasto: [Lukemalla jaksaa – työikäisten lukemisen edistäminen](#)
- Turun kaupunginkirjasto: [Lukutuki kirjastossa](#)
- Seinäjoen kaupunginkirjasto: [Tuuppari: tukea opiskeluun ja ajanhallintaan](#)
- Lohjan kaupunginkirjasto: [Lukutaidon aktivointia aikuisille](#)
- Hämeenlinnan kaupunginkirjasto: Vankilakirjastotyö

3.3. Hankkeen toimintamuodot

Hankkeen toimintojen tavoitteena oli kirjaston palvelujen ja aikuisten lukutaitotyön tutuksi tekeminen sekä yhteistyökanavien luominen ja sidosryhmäyhteistyö. Hankkeen esittelyt ja tapahtumat voidaan jakaa neljään teemakokonaisuuteen:

3.3.1. Lukemisen ja oppimisen saavutettavuus: Oppimisen olohuone

Hankkeessa pilotoitiin Oppimisen olohuone -toimintaa kauppakeskus Pekurin yhteisötilassa (Kauppurienkatu 10, Oulu). Olohuone oli avoinna maanantaisin klo 15.00–17.00 ja kirjastonhoitajan työparina oli kollegoita kirjastosta, työkykykoordinaattoreita tai -valmentajia sekä kaupungin hyvinvoinnin asiantuntija.

Oppimisen olohuone on oppimisympäristö, joka korostaa yhteisöllistä, rentoa ja matalan kynnyksen lähestymistapaa oppimiseen. Olohuoneen toiminta perustuu konkreettiseen tekemiseen ja harjoitteluun. Tekemisen kautta pyritään saavuttamaan onnistuneita oppimisen kokemuksia ja vahvistamaan luottamusta omaan osaamiseen. Palvelu sopii esimerkiksi työnhakijoille, aikuisopiskelijoille tai opintoja suunnitteleville.

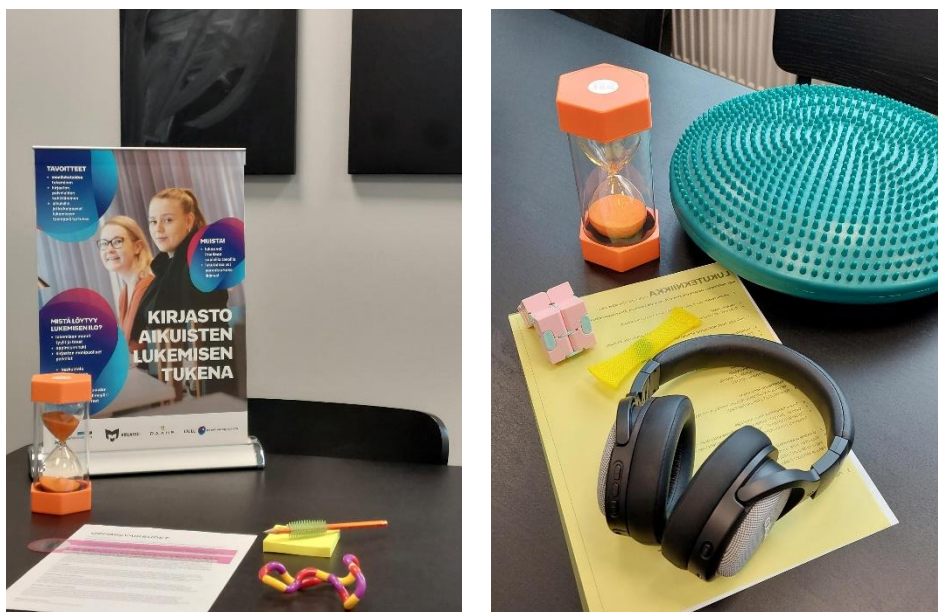
Oppimisen olohuoneessa voi

- Vahvistaa perustaitoja: laskemista, luetun ymmärtämistä, työelämässä vaadittavien tekstien kirjoittamista
- Harjoitella oppimista, lukemista ja kirjoittamista helpottavien menetelmien ja apuvälineiden käyttöä
- Saada henkilökohtaista ohjausta ja tukea opintoihin, töihin ja arkielämään

Oppimisen olohuoneella kävi kaikkiaan aikavälillä 29.4.2024–19.5.2025 62 asiakasta. Osallistujamäärät vaihtelivat yksittäisistä tutustujista aina 17 hengen ryhmään. Asiakkaiden joukossa oli opiskelijoita, maahanmuuttajia, alanvaihtajia sekä erityisryhmiä, kuten Oulun Kehitysvammaisten tuen Verkko haltuun -ryhmä sekä Oulun seudun muistiyhdistyksen työikäisten vertaisryhmä.

Olohuoneella kokoontui viisi kertaa myös maahanmuuttajille suunnattu selkolukupiiri. Lukupiirissä luettiin yhdessä helppolukuisia kirjoja ja keskusteltiin suomen kielestä ja kulttuurista.

Konkreettisena lukemisen tukimuotona Oulussa ja Raahessa otettiin käyttöön lukutukikassit.. Kassit sisältävät erilaisia lukemista ja keskittymistä tukevia apuvälineitä, kuten lukiviivaimia, lukikalvoja, tangeleita, stressipalloja ja vastamelukuulokkeet. Kassien avulla asiakkaat pääsivät kokeilemaan, mitkä välineet soveltuvat juuri heidän tarpeisiinsa. Apuvälineitä esiteltiin vankilatyötä tekeville kirjastolaisille ja niiden hankkimista vankilaan suunnitellaan.



Oppimisen olohuoneen välineistöä. Kuvat: Heli Turja.

3.3.2. Erityisryhmät ja yhteisöt

Hankkeessa tehtiin paljon yhteistyötä järjestöjen ja erityisryhmien kanssa. Näissä toiminnoissa painottuivat erityisesti monilukutaito, saavutettavuus, osallisuus sekä sosiaalinen hyvinvointi. Osa yhteistyöstä oli kirjaston palvelujen ja hankkeen esittelyjä, osa säännöllistä, kuukausittain tapahtuvaa toimintaa.

Keskeisiä järjestökumppaneita olivat Erilaisten oppijoiden liitto, Pohjoisen moninaiset oppijat ja Raahen Psykye. Myös Suomen CP-liiton, Kehitysvammaisten Tukiliiton, Klubitalo Pönkän ja Hyvän mielen talon kanssa tehtiin säännöllistä yhteistyötä.

Väsyneiden lukupiiri

Hyvän mielen talolla kokoontui kerran kuukaudessa Väsyneiden lukupiiri, joka on tarkoitettu lyhyttä lukemista kaipaaville tai muutoin lukutaitoaan tai lukuharrastustaan virittäville. Hyvän mielen talo on oululainen mielenterveysyhdistys, joka tarjoaa tukea ja toimintaa henkilöille, joilla on omakohtainen tai läheisen kokemus psyykkisestä oireilusta, mielenterveyden häiriöistä tai niistä toipumisesta. Yhdistyksellä on matalan kynnyksen kohtaamispaikka Oulun keskustassa. Toimintaan kuuluu muun muassa vertaistukiryhmiä, luentoja, tapahtumia ja perheille suunnattua toimintaa.

Väsyneiden lukupiiri sopii erityisesti ihmisille, jotka kokevat itsensä kuormittuneiksi tai kaipaavat arkeensa lempeää, mutta merkityksellistä tekemistä. Ryhmä voi tarjota tukea esimerkiksi työuupumuksesta, pitkäaikaisesta stressistä tai elämänmuutoksista toipuville. Se on myös hyvä vaihtoehto heille, jotka kaipaavat rauhallista yhdessäoloa, vertaistukea ja mahdollisuutta kohdata muita samankaltaisessa tilanteessa olevia.

Lukupiirissä käsiteltiin alle 200-sivuisia kirjoja, joissa on selkeä rakenne ja vähän henkilöhahmoja. Kirjavalinnat tehtiin yhdessä lukupiiriläisten kanssa. Hankkeen aikana lukupiiri kokoontui 14 kertaa, ja mukana oli 4–11 osallistujaa per. kerta.

25.6.2025

Lukupiirin kokoontuminen kirjaston ulkopuolella, erityisesti mielenterveystyötä tekevän toimijan tiloissa vaikutti merkittävästi siihen, keitä toiminnalla tavoitettiin. Yksikään lukupiiriin osallistujista ei ollut entuudestaan kirjaston lukupiirien vakiokävijä. Muutama lukupiiriläinen kertoi, että tämä oli heidän elämänsä ensimmäinen osallistumisensa lukupiiriin.

Väsyneiden lukupiiri sai rinnalleen lukuhaasteen, joka on suunnattu asiakkaille, joilla on lukemisessa hankaluutta: rivit tai kirjaimet hyppivät, keskittyminen takkuu tai lukemiseen väsy. Haasteessa on yhdeksän haastekohtaa, mukana mm. lööppejä, selkokirjoja, elokuvia, sarjoja ja podcasteja. Väsyneiden lukuhaaste otettiin käyttöön myös Savonlinnan kaupunginkirjastossa.

Lukupönnkää, Kirjakavereita ja muita kohtaamisia

Nuorten Ystävien ylläpitämät klubitalot ovat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja työikäisille, jotka tarvitsevat tukea arkeen, työllistymiseen tai opiskeluun liittyvissä asioissa sekä kaipaavat yhteisöä ja mielekästä tekemistä arkeensa.

Oulun Klubitalo Pönnkässä kokoontui hankkeen aikana kerran kuukaudessa Lukupönnäksi nimetty ryhmä, jossa oli teemana kirjaston palvelut, lukeminen ja oppiminen. Aiheita ja kiinnostuksen kohteita kyseltiin osallistujilta ja he toivoivat mm. teemavinkkauksia (historialliset romaanit, hauskat kirjat, scifikirjat) digipalveluiden esittelyä, sanataideharjoituksia sekä lyriikkapajailua. Erityisen suosittuja olivat Jäljillä-hankkeen Kasperin Elkin pitämät ilmiöklubit, joista ensimmäisessä käsiteltiin sarjojen ja leffojen suosikkeja ja inhokkeja ja jälkimmäisessä salaliittoteorioita ja nettihuijauksia. Ilmiöklubi on yhteisöllinen tapahtuma, jossa käsitellään ajankohtaisia ilmiöitä eri näkökulmista keskustelujen, esitysten ja puheenvuorojen kautta.

Kirjakaverit on Klubitalo Pönnän oma ryhmä, joka kokoontuu noin kahden viikon välein etänä. Ryhmässä keskustellaan osallistujien lukukokemuksista, ja yksi jäsenistä ohjaa keskustelua. Koska Kirjakaverit sopi hyvin hankkeen toimintaan, hanketyöntekijä toimi vetäjänä vakituisen vetäjän ollessa estynyt. Näitä kertoja oli hankkeen aikana kahdeksan, ja osallistujia oli 4–7 per. kokoontuminen.

Kirjakavereiden toimintamallia kokeiltiin myös CP-liiton kanssa ja se osoittautui hyvin suosituksi. Ensimmäisellä kerralla linjoilla oli 15 ja toisella kerralla 14 osallistujaa ja keskustelu oli hyvin vilkasta ja innostunutta. Lukemisen ja oppimisen keinot ja välineet olivat kaksi kertaa aiheena CP-liiton Maanantaikahvilassa kuin myös CP-yhdistysten vertaistapaamisessa Oulussa 20.4.2024.

Hanketyöntekijä vieraili viidessä Kehitysvammaisten Tukiliiton ja Oulun Kehitysvammaisten Tuen järjestämässä tapahtumassa, joissa käsiteltiin monilukutaitoa ja digitaitoja. Oketuen digiturvaryhmän kanssa pohdittiin lukutaidon ja digirohkeuden merkitystä. Valtakunnallisilla verkkokahveilla keskusteltiin kahteen otteeseen lukemaan innostamisesta ja kirjaston palveluista. Kokemustoimijakoulutuksessa korostettiin lukutaidon merkitystä kokemustoimijalle, ja syksyllä hanketyöntekijä vieraili Kohtaa mut -kahvilassa Haukiputaalla kertomassa kirjaston palveluista ja selkokirjoista.

Hanketta ja kirjaston lukutaitotyötä esiteltiin myös Pohjois-Pohjanmaan näkövammaisille, SPR:n Oulun piirin vapaaehtoisille, Kestävän kehityksen keskuksen työntekijöille sekä Oulun Invalidien yhdistykselle. Näkövammaiset käyttävät paljon Saavutettavuuskirjasto CELIAa, mutta on tärkeää, että he pystyvät käyttämään myös yleisen kirjaston palveluja, koska monen näkö on heikentynyt vasta iän myötä ja toisaalta on myös näkövammaisia vanhempia, joiden lapset ovat kirjaston asiakkaita.

25.6.2025

Lisäksi hanketyöntekijä osallistui Oulun kaupungin työikäisten elämäntietoverkoston tapaamisiin. Verkostot on jaettu elämäntieteen mukaisesti neljään ryhmään: lapset ja perheet, nuoret, työikäiset sekä ikäihmiset. Tavoitteena on vahvistaa eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja vuoropuhelua kaupunkilaisten hyvinvoinnin edistämiseksi.



Hankkeen tapahtumia. Kuvat: Jaana Märsynaho

3.3.3. Työelämä: ammattilaiset ja opiskelijat

Lukutaidon merkitys korostuu erityisesti elämän nivelvaiheissa, esimerkiksi opintojen aloittamisessa ja siirryttäessä työelämään. Hanketyöntekijä oli mukana sekä Pohjois-Pohjanmaan työhönvalmennuksen verkostossa että työkykykoordinaattoreiden ja kumppaneiden tapaamisissa.

Hanketta esiteltiin 22.1.2024 Pohjois-Pohjanmaan TE-palveluiden henkilökunnan verkostotapaamisessa. TE-palveluiden työkykykoordinaattori oli mukana Oppimisen olohuoneen toiminnassa kevään 2024. Hoivatien työelämäpalveluista oli työntekijä olohuoneella muutaman kerran ja Näkövammaisten liiton työelämäasiantuntija Katja Kuusela kävi esittelemässä saavutettavia opiskelumateriaaleja.

Hankkeessa tehtiin yhteistyötä myös Oulun Diakonissalaitoksen Merke2 ja Työpajoilta työelämään -hankkeiden kanssa. ODL:n hankkeisiin osallistuneille esiteltiin kirjaston palveluja ja lukutaitotyötä. Kirjailijat Harri Filppa ja Katariina Vuori kertoivat kirjoistaan ja työstään.

OAMK:n Kohtaamiskahveilla Linnanmaan ja Kontinkankaan kampuksilla hanke vieraili kolme kertaa yhdessä Jäljillä-hankkeen kanssa. Kohtaamiskahveilla nimensä mukaisesti kohdataan opiskelijoita kahvittelun merkeissä ja jutellaan heidän kanssaan opiskelusta ja oppimisesta. Tunnin kestävän tapahtuman aikana tavoitettiin opiskelijoita erittäin hyvin: kolmen kerran yhteenlaskettu kävijämäärä oli 190. Vierailut saivat hyvää palautetta OAMK:n opinto-ohjaajiltakin: He olivat erittäin tyytyväisiä siihen, miten opiskelijat olivat löytäneet kirjastolaisten tykö.

25.6.2025

OSAO:n 17.9.2024 Opintobuusti-tapahtumassa opiskelijoille pidettiin tehotietoiskuja oppimisen haasteista, keinoista ja apuvälineistä sekä oppimista tukevista kirjaston palveluista. Päivän aikana esityksiä oli kuuntelemassa 249 opiskelijaa. Tapahtuman jälkeen opiskelijoiden pyynnöstä Kontinkankaan yksikön luokkiin hankittiin ns. stimmauskorit, joissa on keskittymistä ja lukemista helpottavia oppimisen apuvälineitä.

3.3.4. Pop up -kirjastot ja yleisötapahtumat

Erilaisten oppijoiden liiton Oppimisen apuvälinekeskuksen kanssa toteutettiin yhteistyössä kolme tapahtumaa. Syksyllä 2023 järjestettiin Pekurin kirjastossa sekä kirjaston henkilökunnalle että asiakkaille avoin oppimisen apuvälineinfo. Erityisasiantuntija Sallamari Siitonen esitteli oppimisen ja keskittymisen apuvälineitä ja keinoja. Samana päivänä esiteltiin Kauppakeskus Valkeassa oppimisen apuvälineitä ja kirjaston palveluita.

Maaliskuussa 2025 Erilaisten oppijoiden liitto toteutti Pohjois-Suomen kiertueen, joka vieraili Raahessa, Oulussa ja Rovaniemellä. Pop up -tapahtumien, koulutusten, paneelikeskustelujen ja webinaarien kautta tiedotettiin oppimisvaikeuksista ja niihin tukea antavista työkaluista sekä resursseista arjessa.



Hankkeen aikana järjestettiin myös useita sekä kohdennetuille yleisöille että kaikille avoimia kirjailijavierailuja. Erityisesti Raahen Psykellä järjestetyt Laura Juntusen ja tietokirjailija ja terapeutti Marika Rosenborgin vierailut herättivät kiinnostusta ja löysivät yleisönsä. Oulun tapahtumissa vierailivat kirjailijat Sanna-Leena Knuuttila, Päivi Alasalmi, Joonas Tolvanen ja Ari Paulow.

Kirjailijavierailujen tavoitteena oli innostaa kuulijoita löytämään henkilökohtainen suhteensa lukemiseen kirjailijan oman tarinan ja kirjoittamisen polun kautta. Kirjailijan kohtaaminen voi tehdä lukemisesta elävämpää: kun kirjojen tekijä tulee lähelle, lukeminen ei tunnu enää etäiseltä, vaan se saa merkityksen ja inhimillisen ulottuvuuden. Niin ikään pyrittiin tekemään tutuksi erilaisia tekstilajeja ja lukemisen tapoja: sarjakuvia, runoutta, lyhytproosaa, tietokirjoja tai selkokieltä. Kirjailijavierailuilla syntyneet keskustelut kirjoittamisesta tai lukukokemuksista tukivat toiminnallista ja kokemuksellista lukutaitoa.

3.3.5. Hankkeen toiminnot Raahessa

Raahen hanketapahtumat käynnistyivät helmikuussa 2024 pop up -kirjastolla Raahen Psykyellä, jossa esiteltiin kirjastopalveluita ja jaettiin tietoa kirjaston saavutettavista aineistoista ja palveluista. Raahen Psykye on paikallinen mielenterveysyhdistys, jolla on kohtaamispaikka Raahen keskustassa. Se on avoinna useana päivänä viikossa ja toimii mielen hyvinvoinnin tukena tarjoamalla ryhmiä, vertaistukea, neuvontaa ja koulutuksia.

Syksyllä 2024 ja keväällä 2025 kokoontui luovan kirjoittamisen ryhmä yhteensä yhdeksän kertaa. Ryhmä tarjosi osallistujille matalan kynnyksen mahdollisuuden kokeilla omien tekstien kirjoittamista. Ohjaajana toimi suomen kielen ja kirjallisuuden lehtori sekä kirjallisuusterapiaohjaaja Satu Kallio. Syksyn neljällä tapaamiskerralla keskityttiin kirjallisuusterapeuttisiin harjoituksiin, kun taas kevään viidessä kokoontumisessa painopiste oli luovan kirjoittamisen harjoituksissa.

Säännöllisesti kokoontui myös selkokielineen lukupiiri, jossa luettiin helppolukuisia kirjoja ja keskusteltiin niistä yhdessä. Selkolukupiirissä luettiin lyhyitä, selkokielisiä tekstejä, joihin ei tarvinnut tutustua etukäteen, vaan ne luettiin yhdessä ääneen vuorolukuna aina tapaamiskerran aluksi. Syyskaudella luettiin selkokielisiä novelleja ja kevään tekstiksi valikoitui selkomukautus Sisko Istanmäen romaanista *Liian paksu perhoseksi*. Kevään päätteeksi katsottiin yhdessä kirjasta tehty elokuva.

Selkolukupiirin osallistujat olivat suomea toisena kielenä puhuvia maahanmuuttajia, ja ääneen lukeminen antaa hyvän mahdollisuuden keskittyä sanojen ääntämiseen. Lukemisen jälkeen teksti käsiteltiin kappale kappaleelta ja sanaston lisäksi keskityttiin erityisesti lukemisen ymmärtämiseen, tekstin kulttuuriseen kontekstiin ja tulkintaan. Lukupiirissä kävi syksyllä 1-4 osallistujaa/kerta ja kevään tapaamisissa 5-8 osallistujaa/kerta. Selkolukupiiri kokoontui kahden viikon välein ja toimintaa jatketaan syksyllä 2025.

Kirjaston palveluita esiteltiin myös kehitysvammaisten asumisyksikössä. Näillä kerroilla tutustuttiin muun muassa äänikirjoihin ja selkokirjoihin. Lisäksi kokemusasiantuntija on esitellyt kirjaston palveluita eri ryhmille, tarjoten käytännönläheistä tietoa ja vertaistukea.

Jatkossa Raahen kirjasto järjestää yhden kirjailijavierailun vuodessa yhteistyössä Psykye Ry:n kanssa. Vierailut toteutetaan Raahen Psykye Ry:n tiloissa ja kirjailijavieras valitaan yhteistyössä yhdistyksen jäsenistön kanssa. Vierailut järjestetään vuorovaikutteisina kohtaamisina niin, että osallistujien on mahdollista liittyä keskusteluun koko tapaamisen ajan. Raahen kaupunginkirjasto vastaa tilaisuuden kustannuksista ja kirjastosta tulee myös haastattelija, joka ohjaa keskustelua.

Molemmat Raahessa järjestetyt kirjailijavierailut toteutettiin kohtaamiskeskusteluina Psykye Ry:n tiloissa ja tilaisuudet olivat lämminhenkisiä ja vuorovaikutteisia. Kirjailijavierailuiden vieminen yhdistyksen jäsenille tuttuun tilaan madaltaa kynnystä osallistua sekä tapahtumaan että keskusteluun. Tilaisuudet olivat ja tulevat olemaan avoimia myös muille kuin yhdistyksen jäsenille.

4. Hankkeen tulokset

4.1. Hankkeen seurannan mittarit

Mittari	Tulos
Yhteistyöverkosto, kumppanuudet	Koostettu lista yhteistyökumppaneista ja sovittu heidän kanssaan yhteistyöstä myös hankkeen jälkeen.
Tapaamisten määrä	31 hankkeen esittelyä ja pop up -tapahtumaa 8 kirjailijavierailua 44 lukupiiritapaamista tai vastaavaa 6 koulutusta 44 Oppimisen olohuone -vastaanottoa
Palaute yhteistyökumppaneilta ja kohderyhmiltä	Palautetta kerättiin koulutuksista ja tapahtumista. Palaute pääosin hyvää ja sitä hyödynnettiin jo hankkeen aikana.
Tuloksena syntyneet palvelut	Uudet palvelut: Oppimisen olohuone, Väsyneiden lukupiiri ja Väsyneiden lukuhaaste
Markkinointisuunnitelma	Palveluista tiedotetaan olemalla aktiivisesti yhteydessä yhteistyökumppaneihin. Julisteet, esitteet, infonäytöt.

4.2. Tiedotusmateriaali ja medianäkyvyys

Hankkeessa tuotettiin kohdennettua tiedotusmateriaalia kirjaston ja yhteistyökumppaneiden tarpeisiin. Näkyvyyttä saatiin sekä paikallisissa että valtakunnallisissa medioissa:

CP-lehti 2/2024: [Lukeminen kuuluu kaikille](#)

Tukiviesti 3/2024: [Lukutaito avaa ovia maailmaan](#)

Kaleva 19.11.2024: [Oululainen Jaana Märsynaho auttaa aikuisia oppimis- ja lukemisvaikeuksissa](#)

MyDyslexia: [Apuvälineet ovat osa lukemisen edistämistyötä](#)

Mun Oulu: [Aikuisetkin tarvitsevat tukea lukemiseen](#)

Vinkka News: [Väsyneiden lukupiiri kannustaa lukemaan](#)

Hanketta esiteltiin myös AVI:n etäkahveilla, Kuopion kirjastopäivillä 2024, Oppimisen olohuone -verkoston verkkokahveilla, Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelijoille sekä Savon AKE:n *Suunnitelmallinen lukutaitotyö* -webinaarissa. Kirjasaari-tapahtumassa 30.1.2025 esiteltiin aikuisten lyhyitä kirjoja, jotka soveltuvat erityisesti selkokieltä tai tiiviitä tarinoita kaipaaville lukijoille.

Mainostoimisto Laboratorio Uleåborg toteutti graafisen ulkoasun Oulun kaupunginkirjaston [Lukevin kaupunki -kampanjaan](#). Uleåborgilta pyydettiin kampanjan kuvituksesta versio, jossa näkyy ihmisten moninaisuutta ja tästä kuvasta teetettiin sekä suomeksi että englanniksi pöytärullajulisteet, julisteet, infonäyttökuvat ja esitteet. Niitä jaetaan kohdennetusti ryhmissä ja tapahtumissa sekä toimitetaan yhteistyökumppaneille ja muihin paikkoihin, joissa kohderyhmää tavoitetaan.

4.3. Toimintamalli jatkossa

Hankkeen aikana syntyi ja vahvistui säännöllinen yhteistyö seuraavien tahojen kanssa. Mukana oli niin järjestöjä, kaupungin toimijoita kuin oppilaitoksia.

Elämänkaariverkostot (kaupungin ja järjestöjen yhteistyö)
Erialaisten oppijoiden liitto / Pohjoisen moninaiset oppijat
Hyvän mielen talo: Väsyneiden lukupiiri, Miesten viikko
Kehitysvammaisten tukiliitto / Oulun kehitysvammaisten tuki
Nuorten ystävät / Klubitalo Pönnä: Lukupönnä, Kirjakaverit
OAMK:n Kohtaamiskahvit: 2 krt. vuodessa (kevät ja syksy)
Oppimisen olohuone -verkosto
Oulun kaupunki / Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
Oulun kaupunki / Yhteisötoiminta
Pohjois-Pohjanmaan työhönvalmennuksen verkosto
Raahen Psyke
Suomen CP-liitto

Yhteistyökumppaneilta saadun palautteen mukaan hankkeen tapahtumat houkuttelivat mukaan osallistujia, jotka eivät aiemmin olleet osallistuneet heidän toimintaansa. Myös kirjaston palvelut tulivat tutuiksi uusille kävijöille.

Väsyneiden lukupiiristä saadun palautteen perusteella ryhmä tarjosi osallistujille merkityksellistä sisältöä ja tekemistä arkeen. Moni koki saaneensa vertaistukea ja mahdollisuuden kohdata muita samankaltaisessa elämäntilanteessa olevia. Lukupiiri lisäsi osallistujien voimavaroja ja paransi mielialaa, tuoden arkeen iloa ja tukea. Myös Lukupönnä-ryhmän koettiin lisänneen sekä yhteisöllisyyttä ja kohtaamisia että kiinnostusta kirjoja ja lukemista kohtaan.

Yhteistyön lisäksi hankkeessa nousi esiin monia teemoja, jotka liittyvät asiakkaiden kokemuksiin, toiveisiin ja tuen tarpeisiin. Oppimisen olohuoneessa keskusteltiin muun muassa opiskelun tukemisesta, kuten matematiikan harjoittelusta, oppimateriaalien saavutettavuudesta ja opinnäytetyön kieliasun tarkistamisesta. Monilla asiakkailla oli erityisiä oppimisen haasteita, esimerkiksi työmuistin vaikeuksia, ja Celia-palveluiden hyödyntämisestä käytiin keskustelua. Työllistymiseen ja urapolkuihin liittyvät kysymykset toistuivat. Asiakas saattoi tulla olohuoneelle yhden asian takia, mutta keskusteluissa nousi esiin myös taustalla vaikuttavia tekijöitä. Tällainen kokonaisvaltainen kohtaaminen lisäsi asiakkaiden minäpystyvyyttä ja osallisuuden tunnetta. Henkilökohtainen, hyväksyvä kohtaaminen edellyttää kokemusta ja kykyä ymmärtää ihmisiä, joilla on oppimisen vaikeuksia.

Oppimisen olohuoneen toiminta jatkuu osana Oulun kaupunginkirjaston toimintaa. Erityiset oppimistarpeet, opiskelun ja työllistymisen tukeminen ovat luonteva osa kirjaston palveluja. Myös Raahen selvitti mahdollisuuksia käynnistää oppimisen olohuone -toimintaa, mutta se ei vielä käynnistynyt hankkeen aikana. Suunnitelmissa on käynnistää toiminta jossain muodossa yhteistyössä kaupungin muiden toimijoiden kanssa keväällä 2026.

Hankkeessa pyrittiin vastaamaan asiakkaiden tarpeisiin paitsi yksilöllisellä ohjauksella myös henkilökunnan osaamista vahvistamalla. Syksyllä 2023 järjestettiin Pekurin kirjastossa avoin oppimisen apuvälineinfo, jossa erityisasiantuntija Sallamari Siitonen esitteli oppimista ja keskittymistä tukevia välineitä. Haapajärvellä toukokuussa 2025 järjestetty Kita-päivä kokosi kirjastolaisia keskustelemaan selkokielen mahdollisuuksista. Selkokirjailija ja sanataideohjaaja Sanna-Leena Knuuttila johdatti osallistujat lukemisen ilon äärelle teemalla "Sytytä lukuilo selkokirjalla!". [Työssä oppiminen sujuvaksi -materiaalipankin](#) esittely on tarkoitus toteuttaa Oulun

25.6.2025

kaupunginkirjaston tulevassa henkilöstöinfossa. Materiaalipankki on Opetushallituksen tarjoama verkkopalvelu, joka kokoaa käytännön työkaluja ja materiaaleja työpaikalla tapahtuvan oppimisen tueksi.

Hankkeen työntekijää haastateltiin kahteen opinnäytetyöhön: Aino Joensuun ja Marjut Aunon Oulun yliopiston erityispedagogiikan graduun, jossa tarkasteltiin oppimisvaikeustaustaisten aikuisten kokemuksia työelämässä sekä Jenni Jokisen Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen graduun, jossa käsiteltiin kirjaston roolia asiakkaiden mielenterveyden tukemisessa.

Hankkeessa muotoutuneet palvelut ja kontaktit jäävät osaksi hanketyöntekijän vakituista kirjastonhoitajan toimenkuvaa. Näin toiminta saadaan juurrutettua kirjastotyön rakenteisiin, mistä on hyötyä etenkin tilanteissa, joissa pyritään tekemään vaikuttavaa työtä pienillä resursseilla. Monet Ahaa-hankkeessa kehitetyt käytännöt ovatkin helposti toteutettavissa osana kirjaston jokapäiväistä toimintaa. Esimerkiksi aikuisten lukutaitoa tukevat pienryhmät, joissa yhdistyvät selkokielen aineisto, keskustelu ja yhdessä lukeminen, sopivat hyvin osaksi kirjaston arjen palvelutarjontaa. Tällaiset kohtaamiset eivät vaadi suuria resursseja, mutta voivat olla osallistujille askel kohti vahvempaa lukijuutta ja osallisuutta.

5. Yhteenveto

Lukutaitotyössä ei ole kyse vain yksilön taidosta lukea, vaan laajemmasta kysymyksestä: osallisuudesta yhteiskuntaan ja parempaan arkeen, yhdenvertaisuudesta tiedon ja kulttuurin saavutettavuudessa, demokratian ylläpidosta. Kirjastolla on tässä keskeinen rooli, mutta tarvitaan myös pitkäjänteistä yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, jotta voidaan tavoittaa, sitouttaa ja tukea aikuisia lukijoita heidän omista lähtökohdistaan käsin.

Hankkeen toiminnoissa kävi konkreettisesti ilmi, miten lukutaito ja oppiminen liittyvät elämän perusasioihin: elämänlaatuun ja osallisuuteen. Asiakkailta kerätyssä palautteessa korostuivat kirjallisuuden ja lukemisen ohella toimijuuden ja osallisuuden vahvistuminen, yksinäisyyden väheneminen, vuorovaikutus, sosiaaliset kontaktit sekä itsevarmuuden kasvu. Myös tasa-arvoisen kohtaamisen ja läsnäolon merkitys nousi esiin – kuinka kirjastolainen kohtaa osallistujat, osallistujat toisensa, ja miten käsiteltävä asia kohdataan yhdessä. Lukutaito kehittyikin yhteisössä, vuorovaikutuksessa toisten kanssa.

Yhteisöllisen toiminnan lisäksi hankkeessa tarjottiin myös yksilöllisiä kohtaamisia, näin etenkin Oppimisen olohuoneella. Sen saavutettavuudesta hyötyvät esimerkiksi ihmiset, joilla on haasteita erilaisissa taidoissa, kuten oppimisessa, muistamisessa, hahmottamisessa tai luetun ymmärtämisessä. Aikuinen ei ole välttämättä itse edes tietoinen haasteistaan, eikä niitä ole läheskään aina diagnosoitu.

Sidosryhmäyhteistyöllä ja jalkautumalla tavoitettiin aikuisia, jotka eivät käytä kirjastoa ja joille kirjaston palvelut eivät olleet entuudestaan tuttuja. Hankkeen aikana syntyneitä yhteyksiä, kuten yhteistyötä paikallisten yhdistysten ja oppilaitosten kanssa, kannattaa pitää yllä, sillä sidosryhmäyhteistyö on avainasemassa erityisesti silloin, kun halutaan tavoittaa asiakasryhmiä, jotka eivät muuten löydä kirjastoon. Yksi hankkeen onnistumisista onkin ollut jalkautumisen merkityksen konkreettinen näkyminen ja miten sen avulla on onnistuttu tavoittamaan asiakkaita.

25.6.2025

Moniammatilliset kontaktit ovat nekin osoittautuneet hyödyllisiksi aikuisten lukutaitotyössä ja voitaneenkin sanoa, että yhteistyön syventäminen edelleen kaupungin yhteisötoiminnan, oppilaitosten, järjestöjen ja työelämän toimijoiden kanssa tuo ilman muuta uusia näkökulmia ja mahdollisuuksia lukutaitotyöhön.

Oulun kaupunginkirjasto on tehnyt pitkäaikaista ja suunnitelmallista lukutaitotyötä erityisesti lasten ja nuorten parissa. Ahaa-hankkeen myötä katse käännettiin aikuisiin. Hankkeessa pohdittiin erityisesti, kuinka tavoittaa aikuiset, jotka hyötyisivät lukutaitotyöstä eniten, sillä toiminnan kohdentaminen heille on vaikuttavinta. Potentiaalisia kohderyhmiä jatkossa olisivat esimerkiksi aikuiset maahanmuuttajat sekä romanit. Hankkeen tavoitteena ei ollut se, että kaikista tulisi superlukijoita, vaan se riitti, että kaikki osallistuivat toimintaan tavalla tai toisella. Jotta Oulusta tulisi Euroopan lukevin kulttuuripääkaupunki, kuten Oulun sivistysohjelmaankin on kirjattu, on erityisen tärkeää huolehtia niistä ihmisistä, joiden lukutaidossa on haasteita. Kirjaston on oltava kaikkien saavutettavissa.

Myös kirjaston henkilökunnan osaamista kehitettiin hankkeen aikana. Jatkossa olisi tarpeellista järjestää säännöllisesti koulutuksia esimerkiksi kulttuurisensitiivisestä asiakaspalvelusta, selkokielestä ja saavutettavuudesta.

6. Lähteet

Lukulux – lukemattomien aikuisten ohjaaminen. <https://www.lukulux.fi/>

Lukutaitotyö linssin alla -webinaarin aineistot

Aleksis Salusjärvi: Aikuisten monilukutaidon edistäminen käytännössä -webinaari



Mistä löytyy lukemisen ilo?

- Kulje pienin askelin, sivu kerrallaan.
- Milloin haluat lukea?
- Missä haluat lukea?
- Salli itsellesi pieni liike.
- Kokeile kuuntelema.
- Testaa lukemisen apuvälineitä.
- Etsi sinua kiinnostavia aiheita.
- Kysy apua kirjastosta.
- Usko itseesi ja osaamiseesi!



Väsyneiden lukupiiri

- Väsyneiden lukupiirissä jutellaan lyhyistä, mutta hyvistä kirjoista. Mukaan voi tulla myös vain kuuntelemaan, hakemaan lukuvinkkejä tai vaikka torkkumaan.

Väsyneiden lukuhaaste

- Tartu Väsyneiden lukuhaasteeseen, jos haluat kevyen ja virkistävän lukuhetken.



Kirjasto lukutaidon tukijana

- Lukeminen on taito, johon harjaannutaan.
- Kirjaston palvelut ovat kaiken tasoisille lukijoille.
- Huomio asiakkaan kohtaamiseen: kirjaston kynnyks on vielä matalammaksi.
- Uusien asiakkaiden tavoittaminen sidosryhmäyhteyksien kautta.

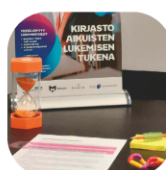
Kaikki lukeminen on lukemista!

- Monilukutaitoa on kyky lukea, arvioida ja tulkita erilaisia tekstejä.
- Digitaidot ovat osa monilukutaitoa ja mediasivistystä.
- Miten erottaa oikea tieto valheellisesta tiedosta?
- Miten tunnistaa pyrkimys vaikuttaa lukijan ajatteluun ja mielipiteisiin?

Lukupötkä-ryhmä

- Nuorten Ystävien Klubitalo Pötkän suljettu ryhmä.
- Toimitaan mielenkiintolähtöisesti, osallistujien kiinnostuksen mukaan.
- Tehdään ja opitaan yhdessä.

Oppimisen olohuone Ouluun



- Kaikille avoin olohuone, joka tukee aikuisten taitoa oppia uutta.
- Tutustutaan lukemista, kirjoittamista, laskemista ja keskittymistä helpottaviin apuvälineisiin ja sovelluksiin.
- Yhdessä tekemällä onnistuneita oppimisen kokemuksia ja luottamusta omaan osaamiseen!



ouka.fi/ahaa

Yhteistyössä:



TUEKA LUKEMISEEN KIRJASTOSTA

Kysy kirjastosta

- lukemisen apuvälineet:
 - lukutukikassit
- monipuoliset kokoelmat:
 - selkokirjat
 - Saavutettavuuskirjasto Celian palvelut
 - E-kirjasto
- neuvot sopivan aineiston löytämiseen
- lukupiirit ja tapahtumat
- oppimisen tuki

Muista

- lukea voi itselleen sopivilla tavoilla
- lukutaitoa voi parantaa koko ikänsä

Löydät lisää tietoa
Tukea lukemiseen -sivuilta:
www.ouka.fi/tukea-lukemiseen

